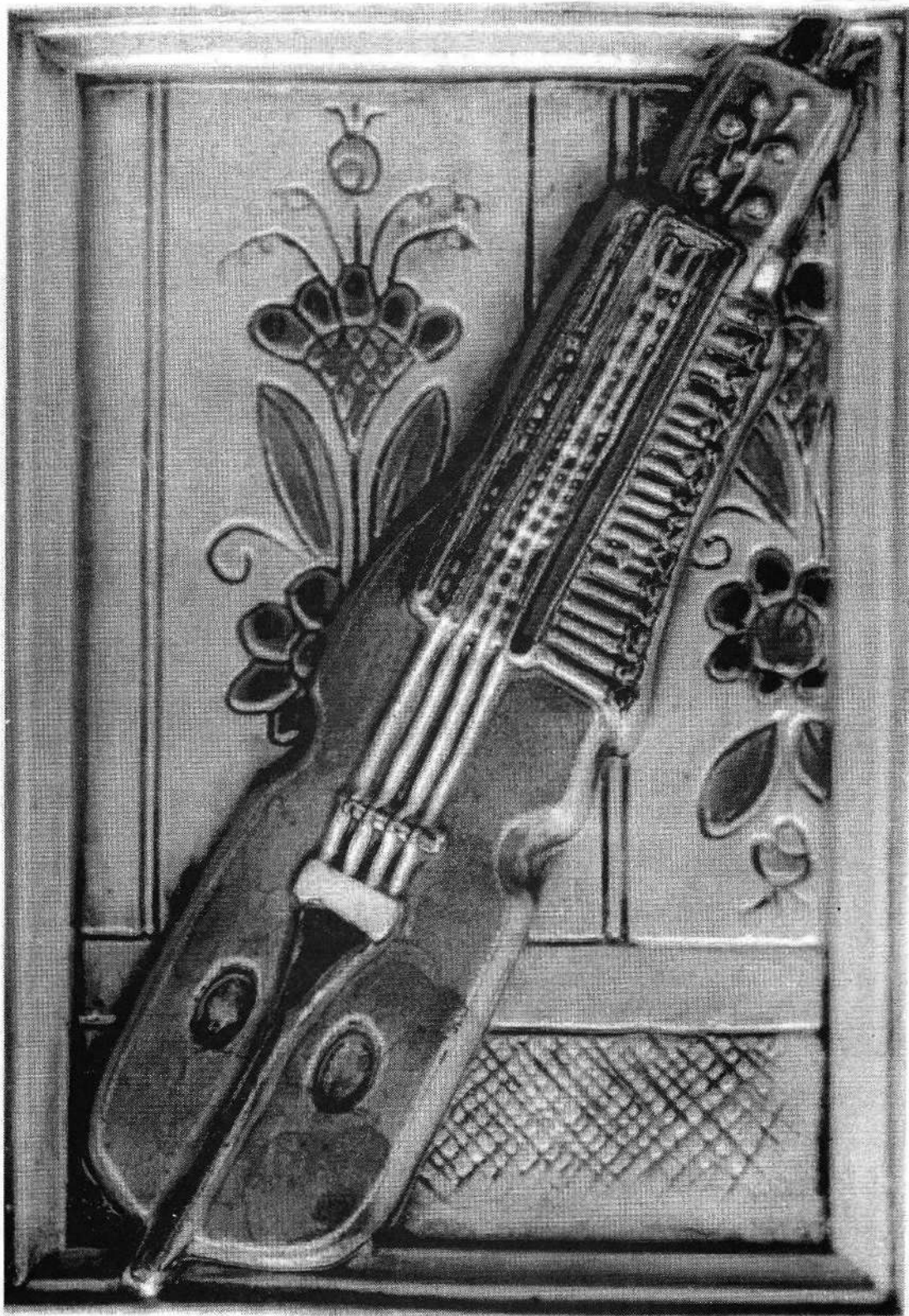

3 - 1993

NYCKELPOSTEN

FÖRENINGEN NYCKELHARPAN

NYCKELPOSTEN 3 / 93

Upplaga c:a 600 exemplar.

Medlemsblad för Föreningen Nyckelharpan
Utkommer med 3 nr per år. Medlems- / årsavgift:
75:-/år för endast Nyckelposten resp 125:-/år för
fullt medlemskap. PG nr 491 82 94-2.

REDAKTION:

Sven Nordin

Vallavägen 38, 136 41 Haninge

tel. hem 08-777 07 27, arb 08-707 53 43, mobiltelefon 010-2 18 08 42

FÖRENINGEN NYCKELHARPANS STYRELSE :

Christer Kvarne, ordförande

Götgatan 107A, 116 62 Stockholm tel 08-641 25 12, arb 08-789 82 21

Övriga ordinarie styrelsemedlemmar:

Sekr. : Ingemar Aronsson

Ledamöter: Ulla Brandt, Bertil Svensk

Kassör: Lotta Nyholm

Suppleanter: Kjell Wigfors, Jan Sundström

Adressändring sändes till:
Bertil Svensk,
Hagagatan 14, 2 tr ög
113 48 Stockholm.

Föreningen Nyckelharpan och
Nyckelposten ber att få hälsa alla nya
medlemmar hjärtligt
välkomna i föreningen!

OMSLAGBILDEN FÖRESTÄLLER :

Keramiktavla
från

Jie-Keramik · Gantofta · S-250 18 Helsingborg · Tel. 042-22 17 00

REDAKTÖREN HAR ORDET

Undrens tid är inte förbi ! Det blev en Nyckel-posten denna gång också. Detta tack vare fin uppslutning från vänkretsen; Lena H, Ingrid A, Stefan H, Ingvar J, Gunnar F, Leif A, Christer K, Kjell W och Jarl med sin fina Byss-Calle-serie plus ett kul byggtips av Göran Nordell slutligen ett tack till redaktionens flitiga flicka fin fotograf fantastiskt fort fotograferande Ann-Mari L. Men jag saknar fortfarande Dig som skriver om det som händer på Din ort. Vad händer på nyckelharpfronten i övriga landet ? Om Du vill ha skrivtips så läs sidorna 18/19 i denna tidning.

Kallelse till extra årsmöte med åtföljande motion om förslag till nya stadgar se sid. 29 ff. Motionen om ev separation av Nyckelposten och föreningen Nyckelharpan skall också behandlas. Vi hoppas på en stor uppslutning. Vid förra mötet var uppslutningen dålig och detta är oroväckande. Nu måste vi spotta i nävarna. Skall vi satsa på ett nyårslöfte . . . ?

Väl mött igen nästa år både i spalterna i Nyckelposten och på våra träffar och styrelsemöten.

Trevlig höst , God Jul och Gott Nytt År.

INNEHÅLL :

sid 4	Lena Höög & Hasse Gille
sid 5	"Ljusare tider"
sid 6	Byss-Calle serien
sid 7	"
sid 8	Järvastämman
sid 9	Skansendagarna
sid 10.....	Om boken "Roslagslåtar"
sid 11.....	Rebus och Limerick
sid 12.....	Insändarsvar
sid 13.....	"
sid 14.....	Stoppa plågsamma harpförsök
sid 15.....	Om Pierre Alwert
sid 16.....	Födelsedagsbarn
sid 17.....	"
sid 18.....	Skrivtips
sid 19.....	"
sid 20.....	Lathund till "Roslagslåtar"
sid 21.....	Byggtips
sid 22.....	Lövsta Folkmusik
sid 23.....	Leif Alpsjö i USA
sid 24.....	Boken om Erik Sellin
sid 25.....	Lövstautställningen
sid 26.....	Bygga/spela Moraharpa
sid 27.....	"
sid 28.....	Noter
sid 29.....	Kallelse till extra årsmöte
sid 30.....	Motion om stadgeändring

Raritet åter till Uppland

Samtal med Hans Gille, Österbybruk, som då och då får in märkliga harpor för renovering.

Lena: Men vad är nu detta? En Bohlinharpa?
Hasse: Ja minsann, och inte vilken harpa som helst. Vi tror att den först är byggd av Johan Bohlin, 1841-1916, Augusts farfar. Då var det en silver bas.

Lena: Men den är ju kromatisk?

Hasse: Ja, om man tittar inuti finns 3 årtal. Harpan blev ombyggd till kromatiskharpa 1925, med bara 4 nycklar på G-strängen och sedan tydligen reparerad 1932 och 1942, då den fick dagens utseende med ytterligare 4 nycklar på G-strängen. Dessutom är nyckeln giss uppflyttad till A-strängen och en h-nyckel är tillagd på C-strängen. På stämplattan finns utöver vanliga stämskruvar vita mandolinskruvar och en fiolstämskruv. Du vet, August spelade ju bara fiol till att börja med.

Lena: Så det är alltså August som har gjort ombyggnaden?

Hasse: Haru inte fattat det än - det här är ju den kromatiska urharpan, den silverbasharpa som August spelade på på Skansen, och som han sedan byggde om så att den blev kromatisk - då först kunde han ju hänga på fiolspelmännen!

Lena: Whaow! Inte trodde jag att den harpan fanns kvar i levande livet! Berätta mer!

Hasse: Oxögonen ser ju ut som kattögon nu, men de har varit ovaler från början. Om Du tittar på bilden av Calle Bengtsson i "400 uppländske spelmän" så ser du samma slags hål där. Den harpan har också bara 4 nycklar i 3:e raden. Det är en tidig Bohlinharpa, som troligen sonen Ola har nu. - Förresten, i samma bok finns just den här harpan på Bohlinbilderna, men där har han ännu inte skurit upp hålen.

Lena: Men nu får du nog börja från början och berätta.

Hasse: OK. Harpan har fått ny botten någon gång. Ursprungligt är sargen och en bit av granhalsen samt locket. Halsen är breddad och förstärkt, och det ljusa locket är omlimmat och slipat så att dekoren, stämpling med stjärnhjul, delvis försvunnit. Ljudhålen är som sagt omgjorda, det finns också ett hjärthål men ingen trollpåse. Skruvplattan är i valnöt, stränghålla-

ren är nytillverkad, och det nya stallet med hjärta är gjort av Janne Bohlin, Augusts sonson.
Lena: Det man först lägger märke till på harpan och som jag känner igen från andra Bohlinharpor som jag sett är ju dekoren på nycklarna.

Hasse: Ja, det är små metallstift med riksäpplet. Jag tror det är möbelstift som kommer från det militära. De är i vit- resp. gulmetall och finns på varje nyckelhuvud utom på gisset som han lade upp i övre raden. Nycklarna blev tack vare dessa stift tyngre och ramlade därför ner lättare och snabbare. På främre överliggaren har August också med en liten bokstav stämplat in nycklarnas/tonernas namn: B, H, C, CISS etc. Ljudpinnen sitter lös, går inte genom bottnen. Några nyckelhuvuden är förlängda med pålimmad kork (de 5 nedersta i övre raden och 3 st i andra raden), han tyckte väl att de var för korta.

Lena: Om du skulle beskriva harpan litet mer allmänt då?

Hasse: Den är mycket välvd, har vacker ljus silverbasklang, och det syns att den är mycket spelad. Locket är litet maskstunget i en kant. Harpan hade August själv i en skinnpåse. Stråken vet jag inget om, vet inte ens om den finns kvar.

Lena: Men var har harpan funnits någonstans efter Augusts död, 1949?

Hasse: Hos Augusts syster nere i Skåne. Men nu har sonsonen Janne Bohlin fått överta den, och han har flyttat till Uppland och spelar själv harpa, så nog kommer den att bli spelad på nu igen.

Lena: Vilka fler Bohlinharpor känner du till?

Hasse: Anders Hellstrand, Lidingö och hans syster Margareta i Falun har varsin. Och så Nils Hermansson i Uppsala, Nils Furesjö, Jumundbo och Roland Thalen Vattholma. Några fler känner jag inte till. - Men vill du inte pröva att spela på världens första kromatiska nyckelharpa?

Jo visst, så vi provspelade båda, och historiens vingslag - förlåt toner - susade - förlåt brusade - och hjärtat klappade nog några extra slag.

Tänk ändå, den första . . .

DEN ANDRA VÅGEN - LJUSARE TIDER

Det har under senaste året talats om allt fler tecken på att den "andra vågen" håller på att bygga upp sig för att komma inrullande över oss med kraft och kanske på ett oanat sätt.

Som de första "offentliga" tecknen på vad som är på gång har man pekat på Björn Ståbis och Pers Hans comeback som duo samt Anders Roséns senaste CD - Hury - där det spelas osminkad spelmansmusik så huden knöttrar sig på lyssnaren.

Andra pekar på Hedningarna och Väsen och säger att där har vi nya vågen. Dessa når ju dessutom ut till en ny publik. Vidare har Puma kommit med en CD som anses vara bland det absolut bästa som producerats i nyckelharpsväg. Ingvar och Lena Jörpeland har åstadkommit en superb gammelharp-CD som även den höjs till skyarna.

MEN... Allt detta är stiltigt nog, men vågen består inte av dessa yttringar - den gör snarare dem möjliga. Detta är bara början. En våg är en kombination av publikens önsknings och musikernas kapacitet. Vid förra vågen var musikererna på ett knätofs- alternativt rent nybörjarstadium. Dvs det fanns de som kivades om hur lång en tvåa skall vara men de flesta var glada om de lyckades spela Äppelbo gånglåt eller Båtsman Däck så att det var möjligt att identifiera verket. På nyckelharpsidan fanns också en tröghet i att det först måste byggas nyckelharpor innan man kunde börja spela.

Nu är läget helt annorlunda. Det finns massor av unga, mycket skickliga folkmu-siker i olika kategorier. Somliga är kanske mer traditionsförankrade - andra nästan traditionsföraktande. Man tänjer i båda fallen på gränserna för vad som är möjligt på ett friskt sätt som saknades i förra generationen. Man får gå tillbaka till farfarsgenerationen för en motsvarighet. På spelsidan är man således redo för den andra vågen och bra instrument finns det. För att den skall bli av krävs att publiken också är redo och jublet över tex ovanstående artister kan ju kanske tydas som att så är fallet.

Exakt hur denna våg kommer att se ut är det ju däremot svårare att sia om. Min personliga gissning är att den kommer att innehålla allt. Hedningarna, Väsen, JP Nyström, Pers Hans mm kommer alla att få än mer medvind samtidigt som DET NYA kommer. Ett par av våra mera svårflirtade folkmusikexperter, däribland Izzy Young, har i somras, upptäckt och uttryckt att det här talet om den andra vågen verkligen har substans. Det anmärkningsvärda är att ingen av dem direkt kan sätta fingret på vad som övertygat dem. Kanske en lyckad kombination av skicklighet, (traditions-) medvetenhet och - inte minst viktigt - frihet.

Gunnar Fredelius

Curt Tallroth och Olof Johansson

Carl Ersson Bössa, 1783-1847,
spelmann förstässs...

"Djup är hans sömn bakom kyrkogårdsgrindar,
bortglömd hans ensliga vrå. Men över Uppland
med svepande vindar ännu hans danslåtar gå"

Så skaldar upplänningen och vallonättlingen
Olof Thunman om spelmannen Carl Ersson
Bössa i dikten Byss-Calle. Vem var han, Byss-
Calle, vars danslåtar ännu över Uppland gå?
Svaret är enkelt, en älvkarlebybo; småbrukare,
fiskare och pråmroddare med en musikalisk
begåvning som gjorde honom till en skicklig
harpspelare och låtskapare. En vardagens man
som lämnat ett högtstående musikaliskt arv till
eftervärlden.

Byss-Calle, Carl Ersson Bössa, föddes den 26
april 1783. Fadern var Erik Jansson Bössa som
varit hammarsmed på Öhns bruk; Älvkarleö
bruk. Modern var Catharina-Cajsa-Jacobsdotter
Henning, dotter till riksdagsmannen Jacob Pers-
son Henning och Margareta Mattsdotter. Fadern
Erik hade lämnat bruksarbetet och gift sig med
bonddottern Cajsa. På såväl faderns som mo-
derns sida kan vi följa släkterna bakåt i tiden som
arbetare i de uppländska bruken.

--SOM ARBETARE I DE UPPLÄNDSKA
BRUKEN...

Byss-Calles
farfarsfarfar
kom till Älv-
karleö från
Westlandsbruk
när bruksdrif-
ten började på
Öhn 1659.

Byss-Calles
morfar hade

gift sig till en bondgård i Östanå -kyrkbyn i
Älvkarleby-i vilken även Byss-Calles far blev
måg och bonde. Vallonnamnet Boussard hade
försvenskats till Bössa vilket lokalt blev Byss.

Byss-Calle kom att växa upp på gården i Östanå.
Han var yngst av sju syskon. De flesta dog unga,
brodern Anders och systemen Margareta blev
Byss-Calles syskon i livet.

Då Calle var tolv år dog fadern, 55 år gammal.
Gården blev kvar i familjen, mamma Cajsa och

storebror Anders, 15 år drev gården vidare.
På gården bodde också Calles moster Christina,
änka efter fjärdingsmannen Johan Öström.
Moster Christina hade en egen stuga. Då Calle
blivit myndig, tio år efter faderns död, gör
bröderna upp om gårdsarvet vid "lagtima
Hösteting i tingsbyggnaden vid Wesslands
kyrka".

Anders övertar föräldragården och omsorgen
om mor Cajsa. Calle får en bit mark att "såsom

SMÅBRUKARE

fördel äga, nyttja
och bruka i sin
lifstid".

På den mark-
biten ligger
moster Chri-
stinas stuga.
Hon har före
arvsskiftet testa-
menterat all sin
egendom till

Calle " emot det han det utfäst sig att med all
barnslig ömhet, lydnad och hjälpsamhet gå mig
tillhanda på min ålderdom, samt när min döds-
stund nalkas, samt därefter befordrar min döda
lekamen med anständighet till sitt vilorum i
graven."

Bror Anders överklagar detta testamente två år
efter moster Christinas död 1819. Calle inställer
sig ej till tinget, blir ådömd böter samt ålägges
att inställa sig till nästa ting. Men före detta
hade bröderna förlikat sig med varandra. Upp-
gårelsen bestod däri att systemen Margareta skulle
för sin framtid ha fritt husrum hos Calle. Kon-
flikten gällde alltså den 49 åriga ogifta systemen,
som sedan dog 1838, 66 år gammal. Byss-Calle
hade då tagit hand om både mostern och sys-
tern på deras ålderdom. Han tog hand om flera.

År 1825 drunknade skolmästaren Eric Carls-
son. Efter sig lämnade han hustrun Brita Carls-
dotter Wahlberg med fyra minderåriga barn;
nio, sex, tre och ett år gamla.

Byss-Calle gifte sig med Brita och tog hand om
de fyra barnen. Tillsammans fick de sonen Jo-
hannes "Jan" Carlsson Bössa.

Calle fick en tung försörjningsbörda. Markbiten
han fått som fördel i föräldrahemmet räckte inte
till att försörja familjen på. Han måste ha tillskott
utöver småbrukandet. Han blev fiskare.

FISKARE

Fiskade lax i Dalälven och strömming i havet. Strömmingsfisketskötte han från sinsjöbod i Billhamn, på Billudden; Upplands nordligaste spets. Här hade han sina strömmingsskötter och skötbåt i vilken han rodde eller seglade ut till strömmingsgrunden utanför Dalälvens mynning. Hustru Brita hjälpte till med inkomsterna genom att driva handel i sjöboden. Hon sålde snus, tobak och kaffe.

Naturgåvorna från jorden, älven och havet räckte inte. Calle tog anställning som pråmroddare åt Söderfors bruk. Järnvaror och ankare från bruket kördes med hästar till en upplagsplats nedströms Älvkarlebyfallen. Här lastades de i pråmar vilka roddes i Dalälven ut till den stora hamnen vid havet i Skutskär, för vidare transport ut i världen. Ett tungt arbete, de största ankarna vägde över sex ton.

FAMILJE FÖRSÖRJARE

vidare transport ut i världen. Ett tungt arbete, de största ankarna vägde över sex ton.

PRÅMRODDARE

Text och teckningar:
Jarl Holmström
Gävle

Småbrukare, fiskare och pråmroddare, släkt- och familjeförsörjare.... och så var han ju spelman förstässts...

SPELMAN FÖRSTÄSS...

Självlärd har man sagt. Men vi vet att under Byss-Calles barn- och ungdomsår verkade organisten Johan Örnmark som klockare i Älvkarleby. Han hjälpte "både hög och låg" med musikalisk vägledning- så bra att han fick beröm av ärkebiskopen för sitt ungdomsarbete i Älvkarleby. Säkert fanns Calle med i elevskaran.

Calle var en duktig elev. Han lärde sig de harplåtar som fanns och skapade en egen högtstående repertoar. Bygden kring nedersta Dalälven inspirerade till låtarna, som fick enkla och naturliga namn som Byggnan, Storsvarten, Branten, Tranan, Klockspelvalsens osv .

Byss-Calle blev den skickliga harpspelaren man ville ha att spela på bröllop, kalas, fester och danser. Långt utanför socknens gränser är hans spel omtalat.

Den 9 januari 1847 dog Carl-Ersson Bössa, 64 år gammal. I bouppteckningen kan vi läsa att boet var skuldfritt. En ärlig spelman småbrukare, fiskare, pråmroddare och familjeförsörjare. En vardagens älvkarlebybo vars låtar ännu över Uppland gå.

Allspel

Järva Gille

Buskspel

Mungiga och hummel

Harpur och Fiol

Lite uppvärmning ...

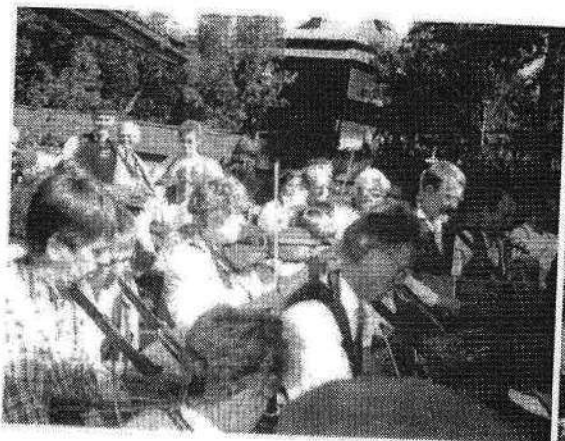
Hmm ... C-dur ...

Här sitter man bra ...

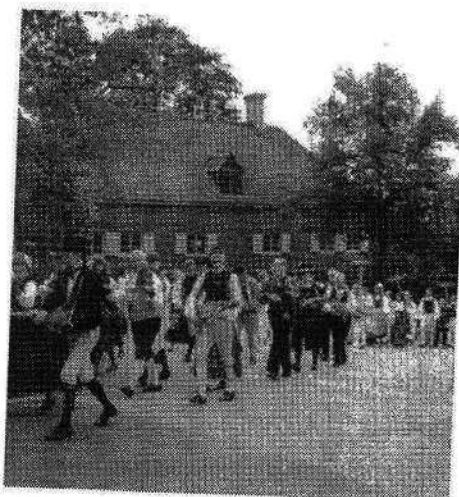
19 SKANSENDAGARNA 93

Fotograf:

Ann-Mari

Liljegren.

Skansendagarna gick av stapeln med "Vattenfestivalen" som arg konkurrent, trots detta var uppslutningen från spelmän och dansare god. Men det kunde ha varit lite fler besökare.

I förra numrets recension om boken "Roslagslåtar" framgick att det saknades en koppling mellan notskriften och skiv/band nummer. Här kommer lösningen ! Insänt av Ulf Klasén, Järfälla. TACK Ulf! red.

Inspelningshänvisning till boken "62 ROSLAGSLÅTAR" för nyckelharpa & fiol

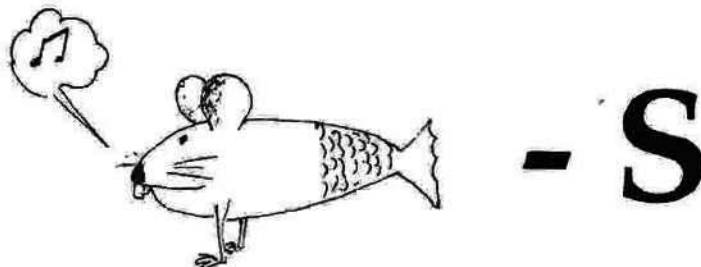
Skivan = grammofonskivan "Roslagslåtar 1972".

Bandet = kassetbandet "16 Roslagslåtar 1990".

1. Storpolska - Båtsman Däck: Skivan sid 1 nr 4.
2. Lillpolska - Båtsman Däck: Skivan sid 2 nr 2 + bandet
3. Polska - Båtsman Däck: Ej inspelad.
4. A+B Däckens Vals: Ej inspelad.
5. A+B Vals Båtsman Däck: Ej inspelad.
6. Polska från Valö: Ej inspelad.
7. A+B Däckensvals i fyra vändningar: Ej inspelad.
8. Polska från Valö - Vallåten: Skivan sid 1 nr 8.
9. Springvals - Båtsman Däck: Ej inspelad.
10. Vals från Valö - Näverlappen Ej inspelad.
11. Bonden i paradis: Ej inspelad.
12. Polska från Valö - Farmorspolska: Ej inspelad.
13. Farmorspolskan - Käringen på Svängelgrind: Skivan sid 2 nr 1 + bandet sid 2 nr 8.
14. Polska från Mariebol - Morfarspolskan : Skivan sid 2 nr 1 + bandet sid 2 nr 9.
15. Springval- från Valö : bandet sid 2 nr 7.
16. Psalmodikon m valsen Ej inspelad.
17. Springvals från Valö Skivan sid 2 nr 5.
18. Springvals från Valö bandet sid 2 nr 6.
19. Gålarmoravitens brudmarsch Skivan sid 2 nr 10.
20. Gålarmoravitens brudpolska Bandet sid 2 nr 2.
21. Vals från Valö Skivan sid 1 nr 5.
22. Pol-ka från Lövestabruk- Flatskutton Bandet sid 2 nr 5.
23. Slängpolska från Lövestabruk - De Geer : bandet sid 1 nr 6.
24. Polska från Lövestabruk - Tegenborg Skivan sid 2 nr 4.
25. Polska från Lövestabruk: Skivan sid 1 nr 2.
26. Polska från Lövestabruk: Ej inspelad.
27. Polska från Lövestabruk: "Prästens lilla kråka" Ej inspelad.
28. Polska från Lövestabruk: Bandet sid 2 nr 3.
29. Polska från Lövestabruk: Skivan sid 1 nr 7.
30. Polkett från Lövestabruk: Skivan sid 2 nr 8.
31. Polkett från Lövestabruk: Skivan sid 2 nr 3.
32. Polkett från Lövestabruk: Ej inspelad.
33. Polkett från Lövestabruk Skivan sid 1 nr 6.
34. Polkett från Lövestabruk- Kolar-Kristins Skivan sid 1 nr 3 + Bandet sid 1 nr 5.
35. Polska från Skärplinge - Slaktar Loberg: Ej inspelad.
36. Polska från Hållnäs: Ej inspelad.
37. Polska från Hållnäs: Ej inspelad.
38. Polska från Hållnäs: Ej inspelad.
39. Polska från Hållnäs: Ej inspelad.
40. Springvals från Hållnäs: Ej inspelad.
41. Vals från Hållnäs: Ej inspelad.
42. Polska från Forsmark- Forsmarkar'n: Bandet sid 1 nr 2.
43. Hin Håle på Gräsö - Gräsöpolskan: Skivan sid 2 nr 9.
44. Sandika- Gretas vals: Ej inspelad.

45. Klampar-Axels polkett I: Bandet sid 1 nr 1.
46. Klampar-Axels polkett II: Bandet sid 1 nr 1.
47. Sprinsvals efter Ånö-gubben: Ej inspelad.
48. Skojar'n - Danslek med gånglåt och vals. Ej inspelad.
49. Polkett från Harg - Talgoxen: Skivan sid nr 6.
50. Polkett från Harg: Skivan Sid 1 nr 9.
51. Schottis från Harg: Ej inspelad.
52. Schottis från Harg: Ej inspelad.
53. Schottis från Harg: bandet sid 1 nr 3.
54. Vals från Rådmansö - Vildanden: Ej inspelad.
55. Vals "Stadsbudsvisan": Ej inspelad.
56. Vals från Österbybruk - Sadelmakar-Kalle: Bandet sid 1 nr 4.
57. Polkett från Dannemora: Ej inspelad.
58. Hellgrens vals, Dannemora: Skivan sid 1 nr 10.
59. Örbyhuspolskan: Ej inspelad.
60. Norsk schottis: Ej inspelad.
61. Östgötavalsen: EJ inspelad.
62. Polska från Västerbotten Norrmandrillen: Skivan sid 1 nr 1 + bandet sid nr 1.

R E B U S

Lös rebusen, skicka in lösningen + ett (1) bidrag till Nyckelposten, det kan vara; en artikel, insändare, foto med text eller vadsomhelst. Den först öppnade rätta lösningen får en CD-skiva. LYCKA TILL !

LIMERICK:

**En redaktör som bodde i Valla
 på sin hustru hördes kalla
 ” Jag saknar min mus,
 var håller den hus ?
 Utan pekdon min Mac kan ej palla ! ”**

Ingrid Axtelius, Länna

Här nedan följer två insändarsvar till John Olssons artikel i Nyckelposten nr 3/92 s. 10.

STOCKHOLMSTRADITION - LEVANDE TRADITION

I vissa spelmannskretsar ser man ned på Stockholm. Detta Stockholm där spelmannstraditionen alltid varit stark. Ett exempel är John Olssons artikel i Nyckelposten. Gammelharpspelmännen i Stockholm inbjuds fara ut i den heliga landsbygd för att där lära sig att polskorska framföras utan stockholmarnas långa tvåa. Det var Folklore Centrums gammelharpkonsert för snart ett år sedan som utlöste just den reaktionen.

I Stockholm har det av hävd funnits de som hållit sig till någon annan landsändas tradition - ofta en landsända de utvandrat ifrån och då bevarat dialekten pietetsfullt. Men här finns också något annat...

Stockholmarna rycks lätt med i den negativa synen på Stockholm. Man försvarar sig gärna med att man har rötterna i Bingsjö, en moster i Tierp, semestrar på Stora Dundret eller vad det nu kan vara som legitimerar spelsättet - i stället för att låta musiken tala för sig själv. När det gäller dalmusiken var detta kanske mera påtagligt för några årtionden sedan men när det gäller nyckelharpspel är det fortfarande aktuellt. Det finns grupperingar som anser att alla som spelar nyckelharpa skall hålla sig till Upplandslåtar oavsett var man bor. Detta i kombination med åsikten att man inte kan spela en dialekt om man inte bott fjorton generationer på orten samt lärt sig spela av den lokala storspelmannen och fått diplom av näcken gör ju situationen hopplös för för den som inte bor i rätt socken. Skönt är det med undantag som när Curt Jinder på VM i nyckelharpa 1992 sade sig vara stockholmsspelman

och därför skulle spela en stockholmståt. Det blev Kväsarvalsen och den framfördes utan bekymmer om hur den kunde tänkas ha framförts på en norduppländsk dansbana för 50 år sedan.

På en ort kan finnas flera olika spelsättar så låt oss tala om traditioner istället för dialekter. Talar vi om tex Ceylons tradition så är det ingen som ifrågasätter den (hoppas jag). Varför kallas den så? Jo, Ceylon stod fast förankrad i sin fars tradition men utvecklade den så den fick hans egen omisskännliga prägel. Det räcker förstås inte för att man skall kunna tala om en tradition. Det kan man först när spelet vunnit efterföljd.

I Stockholm har vi Styrbjörn Bergelt. För många av de som trängt lite djupare i gammelharpspelet är han vad Ceylon är för många traktörer av den moderna harpan. Han var och lärde sig av Joel Jansson och de andra legendariska gammelharpspelmännen. Han är ingen kopiator utan formar i likhet med Ceylon sitt eget spel. Spelmän som Anders Eklundh talar gärna om Styrbjörn som en förebild. Det är troligt att Styrbjörn själv tar avstånd från att bli "idoliserad" men hans inflytande är omöjligt att komma runt. Vad är det då för spelmän som spelar polskor på ett sätt som får somliga att se rött? Det är fråga om spelmän med mycket hög medvetenhet om vad de gör. Spelmän som spelar till dans och vet att deras takt fungerar. Spelmän som forskat, pratat med gamla dansare, studerat gamla upptagningar mm. Kanske åstadkommer de en längre tvåa än Joel och de andra förebilderna men det är i så fall inte genom omedvetenhet. Låt mig dra en parallell. Man dansar idag gärna både Boda- och Bingsjöpoliska. Många tycks tro att så har man dansat på dessa respektive orter sedan hedenhös. Emellertid är det istället fråga om att ett nyare spel- och danssätt slog igenom i Boda medan man i Bingsjö höll fast vid det gamla. Hade det funnits en John Ohlsson som hållit tillbaka utvecklingen i Boda så skulle det idag inte vad vi kallar Bodapoliska ha funnits. Hade å andra sidan Bingsjöspelmännen varit mindre traditionsbundna skulle det äldre spelet ("Bingsjödialekten") dött ut.

De spelmän John Olsson uppmanar "träda ur det stockholmska elfenbenstornet och lyssna på oss spelmän på Upplands landsbygd" har redan gått i skola hos eller hämtat inspiration från väl så traditionsrika spelmän som de skulle kunna finna däruppe idag. (Dessutom kan nämnas att det i Stockholm finns företrädare även för synsättet att tvåan inte får vara mer än en "164-delspunktering" Tängre än ettan.)

Man måste kunna acceptera att det finns olika spelstilar. Per Gudmundsson skrev en gång på ett skivomslag "det finns inget som är mer fel än att säga att något är rätt" (när det gäller spelsätt). Jag trodde länge att han snarare menade att inget är mer fel än att säga att något är fel. Jag instämmer numer i hans formulering. Sparf Anders brukar säga att spelet likaväl som talet är ett sätt att uttrycka sig. Alla har inte samma sak att uttrycka och alla uttrycker sig inte likadant. Fanns det ett objektivt bedömningsbart och exakt sätt en viss låt skulle spelas, och någon var kapabel att spela det just så, så skulle det räcka att stycket framfördes en enda gång av denna musiker och aldrig mer, förutsatt att det fanns en bandspelare igång.

NYSKAPARE

- BEHÖVS FÖR EN LEVANDE FOLKMUSIK

FORSKARE *

- BEHÖVS FÖR ATT VI SKALL FÖRSTÅ VAD VI HÅLLER PÅ MED

TRADITIONSBÄRARE **

- ÄR NÖDVÄNDIGA FÖR ATT FOLKMUSIKEN SKALL HA EN LEVANDE GRUND ATT STÅ PÅ

TOLERANS

- BEHÖVS FÖR ATT VI SKALL HA ROLIGT

*som John Olsson

**En del traditionsbärande spelmän är ju förvisso ständigt nyskapande de med - inom spelmansmusikens ramar. Hjort Anders sade: det är en skam att spela lika dant två gånger.

Med dessa i all hast nedpräntade tankar hoppas jag hålla debatten igång
Gunnar Fredelius

Den långa Stockholmståan. av Sven Nordin

Svar till John Olssons insändare om
"Stockholmståan".

Själv känner jag mig inte särskilt påhoppad. Jag spelar, sedan 1980, österbyharpa (kontrabas-harpa med dubbellek) och har Justus och Viktor som förebild. Här kan man tala om John Olsson 2:a och en enligt min mening ganska hambolik polskerytm. Men daremot har mitt kromatiska spel influerats (inte infekterats) av stockholmsdialekten. Var kommer den ifrån? Naturligtvis inte bara från en enda påverkan. Den är påverkad av många strömningar. Jag skall nu berätta om en iakttagelse från slutet på 1970-talet.

På danshuset i Sofia ungdomsgård i Stockholm bedrev man en febril utläring av bl a den uppländska bondpolskan. Som ljudkälla användes ett kassetband med Ceylon Wallin. Bandspelaren gick alldeles för sakta! Detta plus Ceylons lugna spelsätt gjorde att polskan blev otroligt långsam, observera att bandspelarehastigheten inte ändras på 2:ans relativa langd. När jag sedan skulle spela "live" spelade jag med förlängd 2:a för att hålla tempot nere. Och dansarna var nöjda. Så pågick 2:ans förödelse i ett flertal år, men har nu börjat vända åter till att bli mer john olssisk.

Så fortsätter den naturliga påverkan av folkligt lustspel som den gjort i alla tider. Det skulle inte förvåna mig om det om 10 år är för kort 2:a! Följande episod bekräftar en stackars stockholmares spelsätt av den uppländska bondpolskan:

Jag spelade på en polskedanskväll i Uppsala och fick då en påpekan att jag spelade för sakta. Men jag svarade självklart: "De e' du som dansar för fort!"

Sven

STOPPA PLÅGSAMMA HARPFÖRSÖK !

Sommaren 1976 var jag på min första stämma i Österbybruk. På harp-utställningen fanns en gammal silverbasharpa och på etiketten kunde man läsa att instrumentet nyligen hade reparerats av en spelman och möbelsnickare.

Reparationen verkade mest bestå i att harpan hade slipats "ren" och lackerats otaliga gånger för att sedan poleras högblank.

Resultatet var hiskeligt. Ett gammalt fint instrument som var märkt av många års flitig användning hade på ett brutalt och okänsligt sätt blivit av med sin själ.

Detta var mitt första möte med en "tokrenoverad" harpa. Senare har jag mött en hel del andra dråpligheter. Man kan lugnt påstå att en stor del av vårt gemensamma kulturarv på detta sätt har gått förlorat.

Det talas ibland föraktfullt om "väggharpor" d.v.s. instrument som hänger på väggen och aldrig används. När man ser vad s.k. reparatörer kan utsätta dessa harpor för, önskar man verkligen att flera fick hänga kvar på sin spik. Flertalet av de sönderrenoverade instrumenten återfinns i allafall på väggen efter ett tag. I dagens Sverige finns helt enkelt inte tillräckligt

många entusiastiska gammelharp-spelmän för att kunna hålla igång alla gamla, spelbara harpor. De flesta kommer efter ett tag underfund med att ett bräckligt, gammalt instrument kräver mycket service för att fungera bra. Jag har spelat på gamla silverbasharpor i 15 år och kan intyga att det inte är bekymmersfritt.

En välbyggd kopia är ofta ett bra alternativ, - en förutsättning är dock att vi har kvar gamla originalinstrument att kopiera !!!

Om vi återgår till mina erfarenheter som spelman vill jag passa på att understryka att det givetvis har sin egen speciella tjusning att få använda ett gammalt instrument. Lena och jag spelar mycket på våra silverbasar. Även om dom vårdas ömt utsätts harporna givetvis för viss påfrestning och slitage. Under det senaste året har t.ex. båda harporna fått nya sträng-hållare. En del andra detaljer har genom åren fått bytas ut. Inget onödigt ingrepp har emellertid gjorts. Allt är vad man kan kalla "naturligt" slitage. Förutom dessa två har vi ytterligare en färdigtrimmad harpa liggande i reserv. Resterande mer eller mindre spelbara harpor i min samling har för-satts i ett slags "vilotillstånd" d.v.s de ligger nedpackade i var sin låda i väntan på att någon kunnig och seriös spelman dyker upp.

Då Lena våren 1981 klev in i en Östermalms-våning och mötte sin silver-bas, hade den varit en s.k. "väggharpa" i 40 år. I alla dessa år var den i säkert förvar och mådde alldeles utmärkt. Visserligen åkte ett eller annat löv in i damsugaren, men den stora faran med "tokrenovering" räddades den ifrån. Nu har den varit i gång i 12 år och är i utmärkt spelkondition.

Vad jag menar är helt enkelt detta:

Om du inte är säker på att du har den rätta orken att ta hand om din gamla harpa, så låt den hänga kvar på väggen. Slå i spiken ordentligt så barn-barnen om 50 år kan glädjas åt ett spännande och oförstört allmoge-instrument.

Sollentuna i juni 1993

Ingvar Jörpeland

PIERRE ALWERT, FOLKMUSIKAMBASSADÖR

Medlemmarna i den Stockholmska folkmusikens högberg Skeppis har inte kunnat undgå att lägga märke till Pierre Alwert. Han är en av dessa eldsjälar som är lika viktiga som spelmännen när det gäller folkmusikens chans att nå ut. Han har varit en av dem som hållit skeppis lokalradio igång. Vidare har han alltid varit på plats med ett osedvanligt stort urval skivor till försäljning. Vi har också mött hans ambulanderande skivaffär på olika stämmor och konserter. När han nu dragit igång postorderförsäljning kan det ju vara på sin plats att berätta lite om honom.

Att Pierre har det kanske största sortimentet nordisk folkmusik till försäljning är alls inte det enda som gör att han måste räknas till folkmusikens viktiga förkämpar. Hans kanske största insats gör han som ett slags nordisk folkmusik ambassadör. Han arbetar såväl med att föra ut svensk folkmusik i våra grannländer som med att sprida deras musik i Sverige.

Pierre närmade sig folkmusiken via dansen. Idag lyssnar han på all slags folkmusik med förkärlek till lågmäld och rytmisk musik, berättar han när jag talar med honom inför denna artikel. Bl.a. uppskattar han västafrikansk musik. Där finns ett sångsätt som är just mjukt och rytmiskt men som ändå kan associera till jojken, "även om den s.a.s. är grövre". Pierre berättar att man inte jojkar om någonting - man jojkar någonting. Känslor är viktiga för Pierre. När han väljer ut musik han skall saluföra, så väljer han musik som påverkar.

Det är viktigare för Pierre att kunna sälja allt som är bra än att kunna sälja allt som finns utgivet. Detta hindrar naturligtvis inte att han tar hem allt vad kunderna beställer. Det kan i och för sig vara en demokratisk handling att ha så många titlar som möjligt i försäljningslådan, menar han, men eftersom han inte har bil kan han inte ta med sig allt. Annat är det förstås med postorder. I demokratins namn hoppas Pierre att LP-skivorna skall ta slut. CD-skivor tar mindre plats. Dvs han kan inte ha mer i lager än vad som ryms i hans garderob. Mind-

re enheter - fler titlar - större demokrati.

Pierre satsar hårt på sin verksamhet. All tid förutom ordinarie arbetstid används till folkmusiken. Han möts ibland av dålig förståelse från spelmän som tycker att det han gör bara är en liten hobby. Detta är ett öde han delar med andra i samma situation. Det mesta sker bakom kulisserna. I Pierres verksamhet ingår också att arrangera konserter och från och med i höst att producera skivor och kassetter.

Tonvikten i försäljningsverksamheten ligger förutom på det nordiska också på det irländska. Pierre kommer på försök att ha försäljning på Tre Backar med enbart irändsk musik. Ytterligare en bakom-kulissverksamhet är att se till att danskar får utrymme i svenska tidningar, tex Folklore Centrum, svenskar i danska etc. Målsättningen är att folk i de nordiska länderna skall kunna mera om - och lyssna mera på - varandras musik. Han propagerar också för nordisk musik ute i Europa.

Gunnar Fredelius

FOLKMUSIK FRÅN NORDEN och övriga EUROPA

kan beställas från
PIERRE ALWERT
Arvodesvägen 4
126 46 Hägersten
tel och fax: 08-18 00 86

LP CD MC

Alltid det senaste

SKEPPSHOLMSGÅRDEN
Sthlm, sönd 19-22

Esbjörn och Sture 100 År !

Mycket Spel & Dans

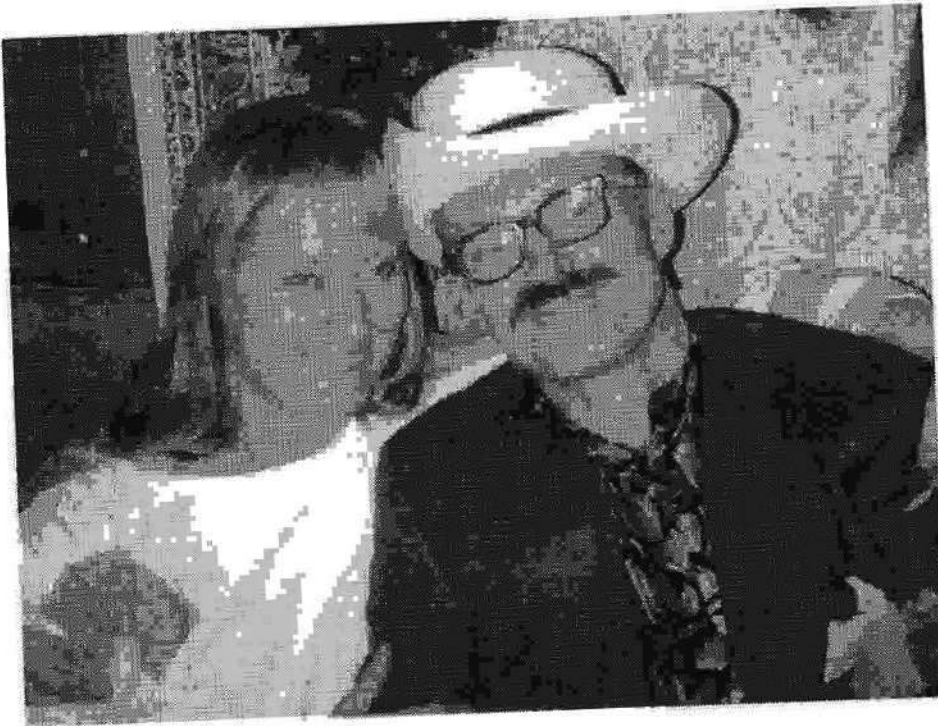

Mycket Spel & Dans

Folk
i
farten

Leif 50 År

Matvagnen

Fönsterbord

Har du sett om det finns några brudar
här i kväll ?

För att ytterligare öka tillströmningen av bidrag till
Nyckelposten
följer härnedan ett antal tips vad Du kan skriva om.

**MEDDELANDEN
FRÅN
STYRELSEN**

Hit skickar styrelsen sina alster.

Skriv till Redaktionen om :

Reportage från stämmor. Dikter. Byggtips.
Noter. Foton. Resereportage. Omslagsbild.
Evenemangstips. Boktips. Annonser.
Spelmansstämmealmenacka. Spelmanslags-
bilder. Spelmansporträtt, mm.

Skriv till:

Sven Nordin
Vallavägen 38
136 41 Haninge

Skicka gärna in
noter, men se till
att Du har upp-
hovsmannens till-
stånd att publicera
noterna.

Skriv om
Du vill fira någon.

LIMERICK

... är ett lättsamt sätt att skriva på.
Helst bör ju limericken handla om
nyckelharpan förstås.

SAXA ur andra tidningar kan vara knepigt, det fordras nämligen artikelförfattarens
tillstånd att återpublicera alstret.
Kortare notiser som man formulerar om är det nog i praktiken inga problem med.

Anmäl Din senaste kassett till
Nyckelposten. Den skickas lämpligen
direkt till: Sture Möllerman
Riddargatan 17A 183 30 TÄBY

**SMÅTIPS
OCH
NOTISER**

Artiklar och andra alster
bör ju handla om nyckel-
harpan, men naturligtvis är
allt om musik välkommet !

Hit skickar Du det som
bara är några rader och
kanske inte tillhör ka-
tegorin "insändare".

Skriv och berätta om Din förening, spelmanslag eller dylikt. Nyckelposten vill gärna att det blir en spalt från varje nyckelharpförening/landskap i hela Sverige.

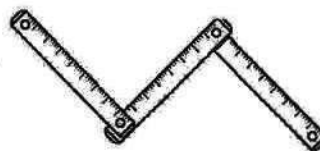
Att redaktionen tycker om dåliga vitsar har Du nog redan märkt. Sådana är alltså **MYCKET** välkomna!

SKRIV TILL NYCKELPOSTEN

BYGGTIPS

Manusstopp
10 februari
10 juni
10 oktober

Byggtips har ju varit det hittills populäraste ämnet. Skicka både text och teckningar.

Till frågelådan kan Du skriva om du har något som Du funderat på. Om det så behövs tillkallas en expertpanel. Till frågelådan skickar Du även svar på frågor som inkommit. Läsekretsen är

ju vår största expertpanel!
Välkomna således med Edra frågor.

Adressen till ovanstående frågelåda är den samma som redaktionsadressen:

Sven Nordin
Vallavägen 38
136 41 Haninge

*Detta är
anslagstavlan
för spelmans-
stämmor och
andra träffar.*

LATHUND till boken "Roslagslåtar"

Insänt av:

"Lathunden" består av två tabeller, varav en utgår från boken och en från fonogrammen. S betyder grammofonskiva, K - kassett, A och B första respektive andra sidan av skivan eller kassetten. K:B4 betyder t.ex. kassetten andra sida, låt nr 4.

**Bokens
låt nr**

1 - S:A4	29 - S:A7
2 - S:B2; K:B1	30 - S:B8
8 - S:A8	31 - S:B3
13 - S:B1; K:B8	33 - S:A6
14 - S:B7; K:B9	34 - S:A3; K:A5
15 - K:B7	42 - K:A2
17 - S:B5	43 - S:B9
18 - K:B6	45 - K:A1
19 - S:B10	46 - K:A1
20 - K:B2	49 - S:B6
21 - S:A5	50 - S:A9
22 - K:B5	53 - K:A3
23 - K:A6	56 - K:A4
24 - S:B4	58 - S:A10
25 - S:A2	62 - S:A1; K:B4
28 - K:B3	

Kassetten

Sida A
Låt nr 1 - 45 + 46
2 - 42
3 - 53
4 - 56
5 - 34
6 - 23
Sida B
Låt nr 1 - 2
2 - 20
3 - 28
4 - 62
5 - 22
6 - 18
7 - 15
8 - 13
9 - 14

Grammofonskivan

Sida A	Nr i boken
Låt nr 1 - 62-	
2 - 25	
3 - 34	
4 -	
5 - 21	
6 - 33	
7 - 29	
8 - 8	
9 - 50	
10 - 58	
Sida B	
Låt nr 1 - 13	
2 - 2	
3 - 31	
4 - 24	
5 - 17	
6 - 49	
7 - 14	
8 - 30	
9 - 43	
- 10 - 19	

Redaktionen ber att få Tacka !

Faran av att lita på andra

Det var en av trombonisterna i en symfoniorkester i Stockholm som ville ha ledigt från en konsert för att fara till landet och besöka släktingar. Ledigheten beviljades på villkor att han kunde skaffa en fullgod ersättare. Men goda trombonister växer inte på träd, och till sist såg sig den stackars mannen ingen annan råd än att vända sig till ett stadsbud, som brukade hjälpa honom med lite av varje. Stadsbudet var tveksam, han visste knappt hur en trombon såg ut, och än mindre kunde han spela på ett sånt instrument. Men trombonisten lugnade honom:

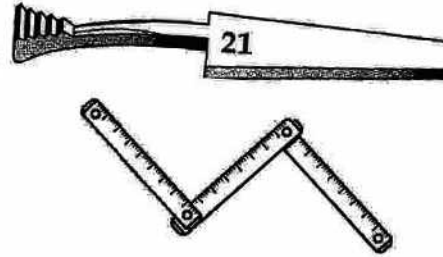
- Du behöver inte spela. Det sitter två trombonister till bredvid dig i orkestern. Titta på dom och gör likadant, ingen människa märker att det inte låter nånting. Så for trombonisten ut till landet och hade det skönt, och när han kom hem sökte han upp stadsbudet och frågade hur det hade gått.

- Rakt åt helvete, sa stadsbudet.

- Ja men . . . gjorde du inte som jag sa?

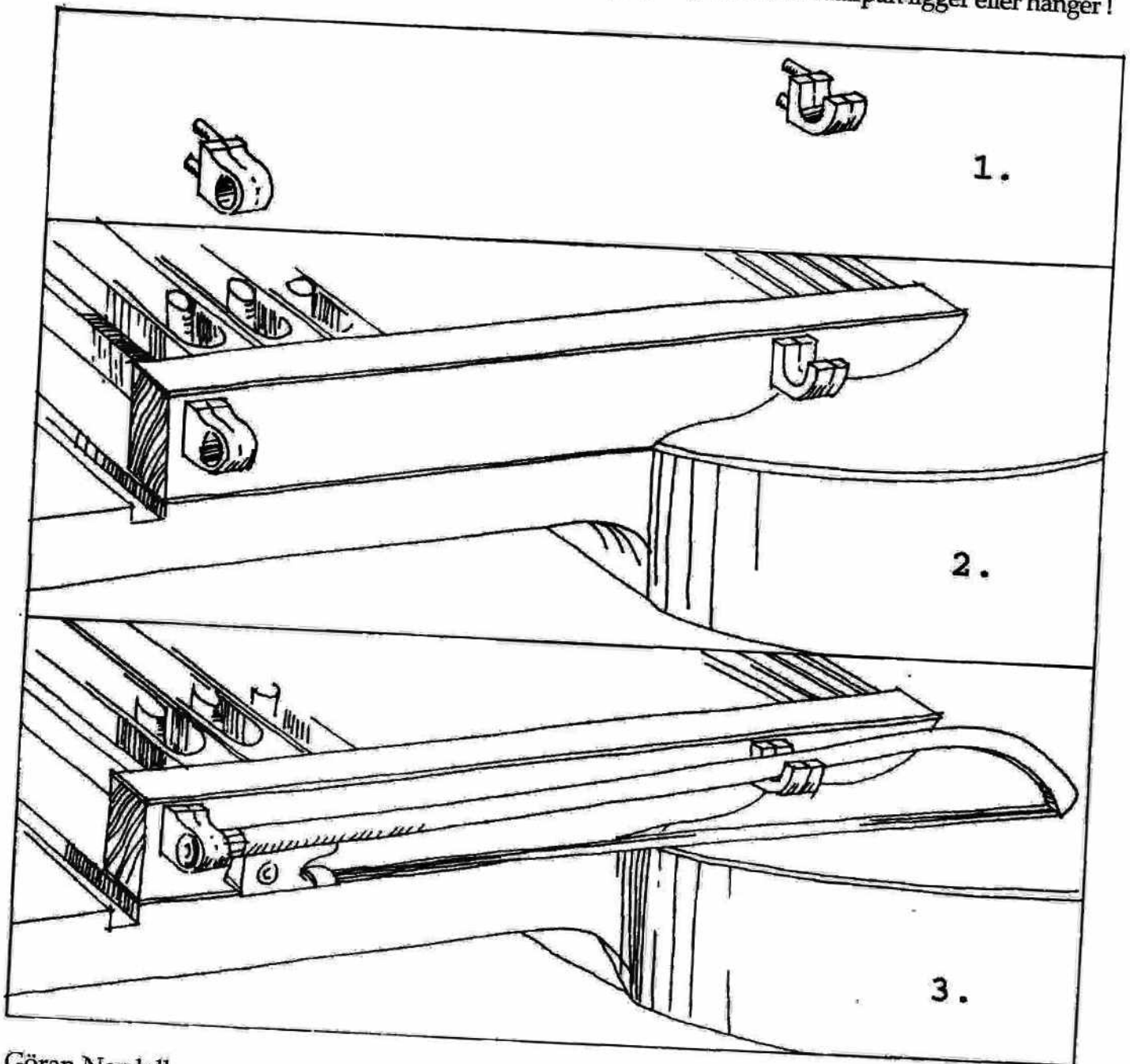
- Jo, men dom andra två var också stadsbud.

BYGGTIPS

VET DU INTE VAD DU SKALL GÖRA MED STRÅKEN ?
(När du inte använder den förstås!)

1. Tillverka två små "hållare" i lamell-limmad lönn och försedda med två tappar. Den ena hållaren har ett hål för froschskruvens ände, den andra har ett "gap" som passar stråkstångens tjocklek. Klä gapet med spelbordsfilt.
2. Borra hål i leklådans vägg och limma fast hållarna. Var noga med placeringen så att stråkstång och tagel går fria från locket när stråken är på plats.
3. Gör detta med precision så sitter stråken alltid på plats, oavsett om harpan ligger eller hänger!

Göran Nordell
Västervik

Tack Göran för det fiffiga tipset. red

LÖVSTA FOLKMUSIK

Folkmusikkonsulenterna i Uppsala län
Lillemor och Leif Alpsjö
Fägatan, Lövestabruk, 810 65 SKÄPLINGE
Tel 0294 310 22, 0295 30035

NYCKELPOSTEN

Sven Nordin
Vallavägen 38
136 41 HANINGE

Följande är det mesta av vad vi har hunnit göra 1993:

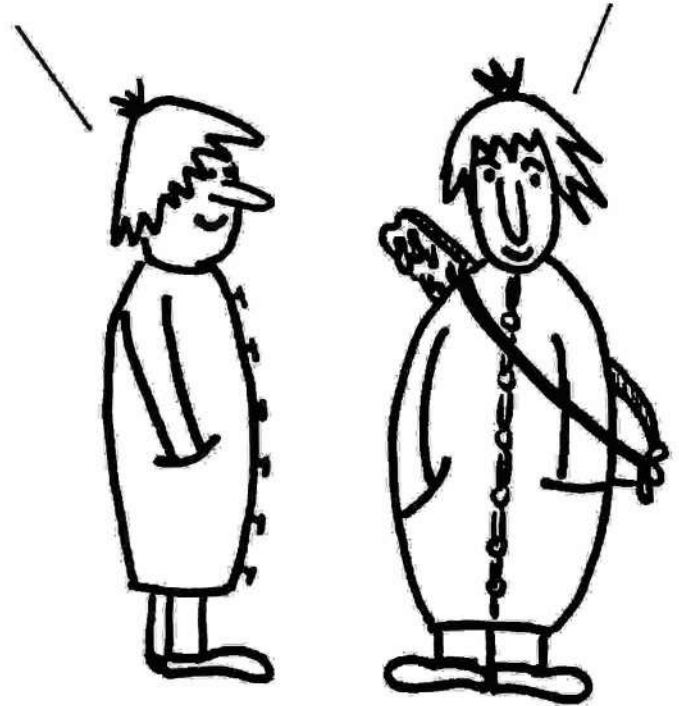
- 3 ungdomsspelmanskurser i Lövestabruk, veckoslutskurser
- 5 spelträffar med gästspelmän på onsdagkvällar i Lövestabruk - medverkat som samordnare vid Trollrikarnas inspelning av CD och kasset
- medverkat vid arrangerandet av spelmansstämman 22/5 i Lövestabruk
- tagit initiativ nyckelharputställning och konserter i orangeriet i Lövestabruk sommaren -93. Eric Sahlströmfonden gjorde hela utställningen och konsulenterna och Stiftelsen Lövestabruk svarade för utställningsvakter och konserter
- medverkat i planeringen av ungdomsspelmansstämman i Österbybruk arrangerad av Österby Folkdanslag
- startat Spelmanspoolen -yrkesverksamma spelmän i Uppland, en frivilligorganisation som verkar för skickligare spelmän, högre status och fler jobb åt oss spelmän. Se vidare separat notis.
- startat arbetet med "Folkmusikdagen -93" på Upplandsmuseet 14/11 -93 i samarbete med Upplandsmuseet, Upl Distr av Ungdomsringen och Spelmanspoolen
- ordnat vägvisningsskyltar i Lövestabruk
- startat en samverkansgrupp mellan kulturförvaltningarna i Älvkarleby, Östhammar och Tierps kommuner
- för andra året tillsammans med Upl Spelmansförbund planerat höstspelmansstämman på Upplands Nation 31/10
- startat projekt med alla träslöjds lärare i Tierps kommun. Barnen får, tillsammans med Harry Hedbom, bygga en liten "tonlåda" - ett förminskat psalmodikon
- samlat en grupp skickliga 20-25-åriga spelmän till regelbundna övningar
- initierat arbetet på en gammal idé om ett folkmusikinstitut i Lövestabruk.

Vi har fler idéer på lager och vi är glada om fler hör av sig till oss med idéer och uppdrag. Dock är vår tid begränsad. Vi har tillsammans bara 75% tjänst. Men ju fler idéer du ger oss desto större blir chansen att vår tjänst kan utökas - den uppländska folkmusiken till framma.
Leif Alpsjö

TAGELMAN & SON

- Vad i allvärlden har du
sökt på musikmuseet
hela dagen?

- Utgången!

RÄTTELSE TILL BOKEN ROSLAGSLATAR

Låt 37, sid 76 POLSKA FRÅN HALLNÄS

Byt ut takt 12 mot följande

Låt 59, sid 99 ÖRBYHUSPOLSKAN

Noterna till kommentaren saknas.

Ska vara

NYCKELPOSTEN

Sven Nordin
Vallavägen 38
136 41 HANINGE

USA - turné för Leif Alpsjö och Bosse Larsson.

Riksspelmännen Leif Alpsjö, Göksby och Bosse Larsson, Björklinge turnera under september-oktober i USA. Först besöker de The Skandia Folkdance Society i Seattle på Amerikas Väst-kust, där de skall ge konserter och kurser i Uppländsk bygdedans och låtspel. Sedan följer en veckas turné för en svensk förening i Minnesota. Denna turné avslutas med en helg i Minneapolis tillsammans med ASI (The American-Swedish Institute) spelmanslag.

Resan avslutas med en vecka i San Francisco där en nyckelharpspelman som studerat i Sverige är värd.

I USA är intresset för svensk folkmusik och dans stort såväl bland svenkättlingar som bland övriga och antalet nyckelharpspelare i USA närmar sig 50. Många av dessa kommer att delta i kurser för Leif Alpsjö under turnén. Bosse Larsson kommer att ha kurser i låtar på fiol efter Viksta Lasse.

Leif och Bosse kommer också att presentera svensk folkmusik och olika instrument vid skolor, universitet och vid svenska föreningar.

Tidigare har de flera gånger turnerat i USA i Minnesota, Chicago och på nordostkusten.

För Bosse Larsson blir detta den tredje USA-resan och för Leif Alpsjö den sjunde.

Med vänliga hälsningar

Leif

1993-09-20

FOLKMUSIKKONSULENTERNA I UPPSALA LÄN

Tidningen Upplandsspelmanen och Nyckelposten

Spelmanspoolen Yrkesverksamma spelmän i Uppland Gruppen startade 27/1 -93 och har sedan dess haft många möten. Kraften och samarbetsförmågan i poolen är stor, mötena långa och effektiva. Hittills är vi 15 spelmän, sångare, dansare och pedagoger. Vi arbetar för att själva bli skickligare, få fler jobb och bättre betalt. Spelmanspoolen tillsammans med Folkmusik-konsulenterna, Upplandsmuseet och Ungdomsringen Upplands Distrikt arrangerar 14/11 "Folk musikdagen - 93" på Upplandsmuseet. Konkreta planer finns även på en folkmusik-konsert februari - mars -94.

Alla yrkesverksamma spelmän är välkomna till Spelmanspoolen om du tycker att du "solo, i 45 minuter kan göra ett bra framträdande för sittande publik och för full betalning" ! Är du tveksam - ring Leif Alpsjö på 0295 300 35.

Folkmusikdagen -93

Sönd 14/11 -93 kl 12-17 med gemensam publikväll efteråt, skall visa allt av folkmusik, -dans, -vissång, hantverk mm. Har du något att demonstrera, instruera, ställa ut eller visa på scen? Hör genast av dig till Leif Alpsjö - senast 1/11. Vill du vara funktionär — hör av dig till Leif.

Folkmusikkonsert

i Uppsala, februari eller mars -94. Finns ännu bara som idé. Skall visa vår kvalitet, djup och bredd. Har du fräscha ideer, vill du medverka på scen och med allt förarbete, vill du vara funktionär under konserten? Kanske du har sponsorpengar? Hör av dig till Leif.

Leif

B
O
K
T
I
P
S

Boken om harpspelaren Erik Sellin har jag just lånat på biblioteket. Tänk att det finns en sådan bra bok om en berömd nyckelharpspelman som jag inte kände till!

Detta är vådan av att inte anmäla utkomna böcker till Nyckelposten!

BOKEN ÄR BRA !

Den innehåller utförlig personbeskrivning, tidningsklipp, fotografier och noter. Beskrivningen av Sellin's brokiga turnéliv är gripande. Tänk om man hade den gnistan att göra sådana turnéer idag!

Boken kan beställas hos författaren:
Roger Berlin
Gesällvägen 7
703 56 Örebro

Den kostar 40:- + porto 25:- och insättes på PG 69 33 07 -1. Roger Berlin.

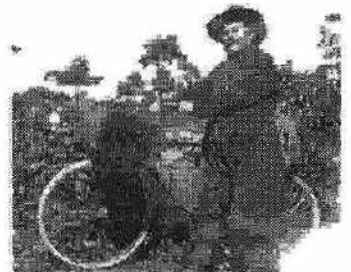

Nº 40 Svalans middagssofvet. Vals

Efter en spelman som hette Svala. Denna vals skrev han när han inte fick middagen serverad på rätt tid. Fanns alltid på Sellins repertoar.

Jfr. Svenska låtar: Närke nr 221

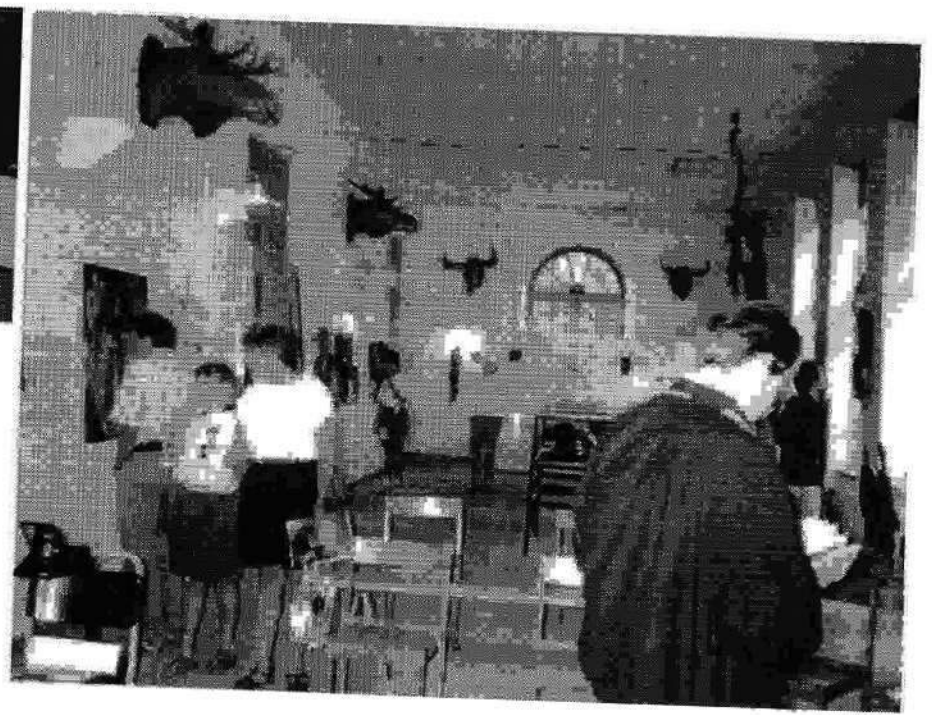
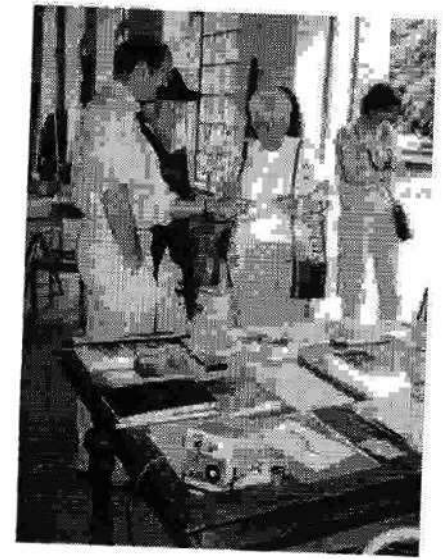
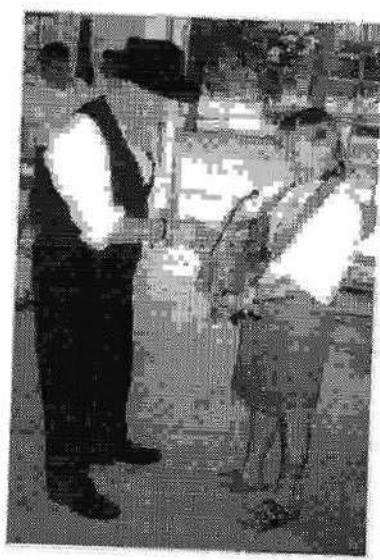

Bildreportage från Lövstautställningen 1993.

Fotograf:
Ann-Mari Liljegren

Tillfälle för prov-
spelning gavs. Likaså
chans till köp av skivor,
kassetter och böcker.

Minikonsserter kunde
avnjutas.

Lövstautställningen var
som vanligt välbesökt.
C:a 120 personer på en dag
blev rekordet.

Hoppas vi ses nästa år.

Hälsningar Sven & Ann-Mari

BYGGA/SPELA MORAHARPA?

Intresset för moraharpan har ökat den senaste tiden. Detta har visat sig genom att byggare som Leif Eriksson fått förfrågningar. Det har också sålts fler ritningar och några har enligt Sven Nordin vänt sig till Nyckelposten för att få råd. Det är väl inte allt för djärvt att gissa att det är gruppen Hedningarna som inspirerat? Jag tänkte dela med mig lite tankar och erfarenheter som kanske kan vara till glädje för den som funderar på att bygga eller skaffa sig ett exemplar.

Ritningen som finns att köpa är i några avseenden mindre lyckad om man vill ha ett fungerande instrument. Jag vill göra den presumtive byggaren uppmärksam på detta men också på att man har olika alternativ att ta ställning till innan man börjar bygga.

Innan vi går vidare måste jag få säga ett par ord om terminologin. Den term som gemene man använder om alla harpor med en korpusform som påminner om Moraharpan är moraharpa. Det bästa hade varit om den termen kunde ha reserverats för exakta kopior av det historiska instrumentet från Mora, men nu är det som det är. Det faller sig tex helt naturligt för Hedningarna att kalla sin "gitarr" med Moraharpliknande kropp moragitarr. Säger någon att han/hon spelar moraharpa vet man inte om det är en harpa med en, två eller kanske tre "lövade" strängar (enkel-, kontrabas- eller mixturharpa)- man vet bara att den har en Moraharpliknande kropp. Moraharpan med versalt M bör enligt välskrivningsregler syfta på det historiska instrumentet, moraharpa, gement m, på instrumenttypen. Om en mening börjar med ordet moraharpan får man ingen ledning om vilketdera som avses. I denna artikel använder jag dessa benämningar, även om det känns lite otillfredsställande.

Jag föreslår att man frågar sig om det är en kopia av Moraharpan man vill ha eller om man vill ha ett instrument med större möjligheter och kanske rent av bättre ljud. Den historiska förebilden saknar vissa delar som man måste gissa sig till, så någon egentlig kopia kan det inte bli tal om om man vill kunna

spela på den. Man får ta ställning till om man skall ha en ljudpinne som går genom locket och som utgör stallets ena fot eller en konventionell ljudpinne. Det är ens inte säkert att Moraharpan hade någon ljudpinne alls. Om man så har valt en konventionell ljudpinne, framför en typ som bara spekulerats i om de äldsta nyckelharporna kan ha varit försedda med, återstår frågan om den skall föras in genom botten på gammelharpvis eller vara av modernt slag. Inte heller stränghållaren finns bevarad på Moraharpan. Man har alltså även där att lita till sitt eget omdöme. Är man ute efter att få fram ett lättspelat instrument kan det också vara lämpligt att förse harpan med små finstämmare - antingen på stränghållaren eller direkt på strängarna.

Placerar man nycklarna efter ritningens mått hamnar lövställningen i extrempalet utanför nyckeln. Hur man går tillväga för att räkna fram de riktiga måtten vid olika mensur har Esbjörn Hogmark berättat i tidigare nummer av Nyckelposten.

De jag pratat med som spelar på harptypen ifråga, har tyckt att Moraharpan har några nycklar för lite för att man skall trivas riktigt med den. Redan om man lägger till två så utökas tonförrådet tillräckligt för att man skall känna sig hemma på harpan. Om man ändrar sig är det bara att lyfta bort nyckeln/nycklarna man tycker sig kunna vara utan. Allt för många nycklar i kombination med en mensur runt 360 mm gör harpan svårspelad. Förser man harpan med "extra" nycklar kan man böja ned motsvarande nycklar i andra raden som är nedböjda på de traditionella resonanssträngade gammelharporna. Hedningarnas Anders Stake har ett exemplar där han lagt in kvartstoner i andra raden. En annan av Stakes utvecklingar från Moraharpan är att han försett en del nycklar med hål för mixtur- och/eller kontrabaslöv. Samma sak där som med nycklar man "tröttnar" på. Det är bara att ta bort löven då man inte tycker de behövs. Men vill man ha möjlighet att ha dessa löv måste man tänka på det redan i ett tidigt byggskede. Man måste göra nycklarna tillräckligt breda långt in och ha strängarna så pass glest att det får plats löv i mellan dem. Dessa löv kan förstås an-

tingen vara av trä eller, som gamla tiders mixturlöv ibland var, av lätt böjlig metall.

I Nyckelposten nr 2/87 finns en artikel där den nyblivne moraharpägaren kan få lite uppslag. Den är skriven av Anders Stake och handlar om Moraharpan (med både stort och litet M). Den ger också exempel på lämpliga låtar samt visar ett antal olika stämningar. Anders Stake har utvecklat sina harpor avsevärt sedan han skrev artikeln - kan han måne tänka sig att berätta mer om detta och moraharpsspeltips i ett kommande nummer av Nyckelposten? Anders finns också med på kassetten "Nyckelharpan nu och då" och visar där hur levande och intressant moraharpan kan låta.

Andra speltips: Lyssna på Anders Eklundh när han dels på ovannämnda kassett, dels på sin och Per Furås LP, spelar enkelharpa. Styrbjörn Bergelt har också en massa spännande låtar, lämpade för enkelharpa. Beroende på om Din moraharpa även är utrustad med mixtur- och/eller kontrabaslöv kan Du ju också spela kontrabas- och silverbaslåtar. Är den en enkelharpa kan man utöka tonförrådet med en ton liggande under melodisträngens genom att stämma tredje (eller i förekommande fall fjärde) strängen så att den kan tjäna som en extra meloditon under den lösa förstasträngen.

Svepningen av sargen, särskilt den skarpa insvängningen i midjan, är något som någon byggare kanske drar sig för. Midjan gör nämligen arbetet lite mera grannliga än tex med en Sahlström sarg. Färdigpressade sarger finns emellertid att köpa, tex hos Björn Björn, för en i mitt tyckande billig penning.

Den som tidigare byggt tex Lundinharpor kan ju överväga att överföra idén med lek på platta till moraharpan. Detta om man vill ha en enkelt utbytbar lek.

När det gäller de olika stämningarna man kan använda på en moraharpa har jag personligen kommit främst att ha första och andra strängen är stämda i oktav. Det passar bra för såväl dalalåtar som för äldre upplandslåtar. Det är dock lätt att stämma om harpan. Min harpa, byggd av min far, finns ett skjutbart stall för tredje strängen. Den löper

längs lekådan och gör att man snabbt och exakt kan intonera om strängen.

Sammanfattningsvis: att spela moraharpa är minst så roligt som det verkar och roligast blir det om man förhåller sig lite "hednisk" till den historiska förebilden och bygger relativt fritt och modernt. Säkert blir någon upprörd över den inställningen, men charmen med nyckelharpan är att den hela tiden utvecklas och det måste även få gälla harptyper med några år på nacken. Att renovera sönder ett gammalt instrument anses vara en dödssynd, men att bygga ett nytt instrument som inte görs så funktionellt som möjligt är bara slöseri med tid. Att det byggts någon enstaka exakt kopia är mycket värdefullt för den som vill kunna få en bild av hur den kan ha låtit en gång i tiden. Men för oss andra finns ingen anledning att bortse från 400 års utveckling.

Bordun är vanebildande har någon sagt och det instämmer jag i.

Gunnar Fredelius

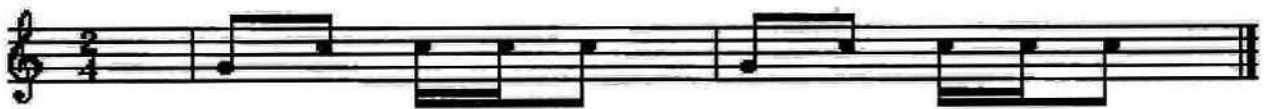
Anders Stake med moraharpa

Fortsättning på **Jaktsignaler** följer här.
 I nästa nummer av Nyckelposten blir det: "halt", "vänster flygel",
 "höger flygel", "horn fram", "drevet samman" och "mot centrum".

Drevet går

Ljudligt drev

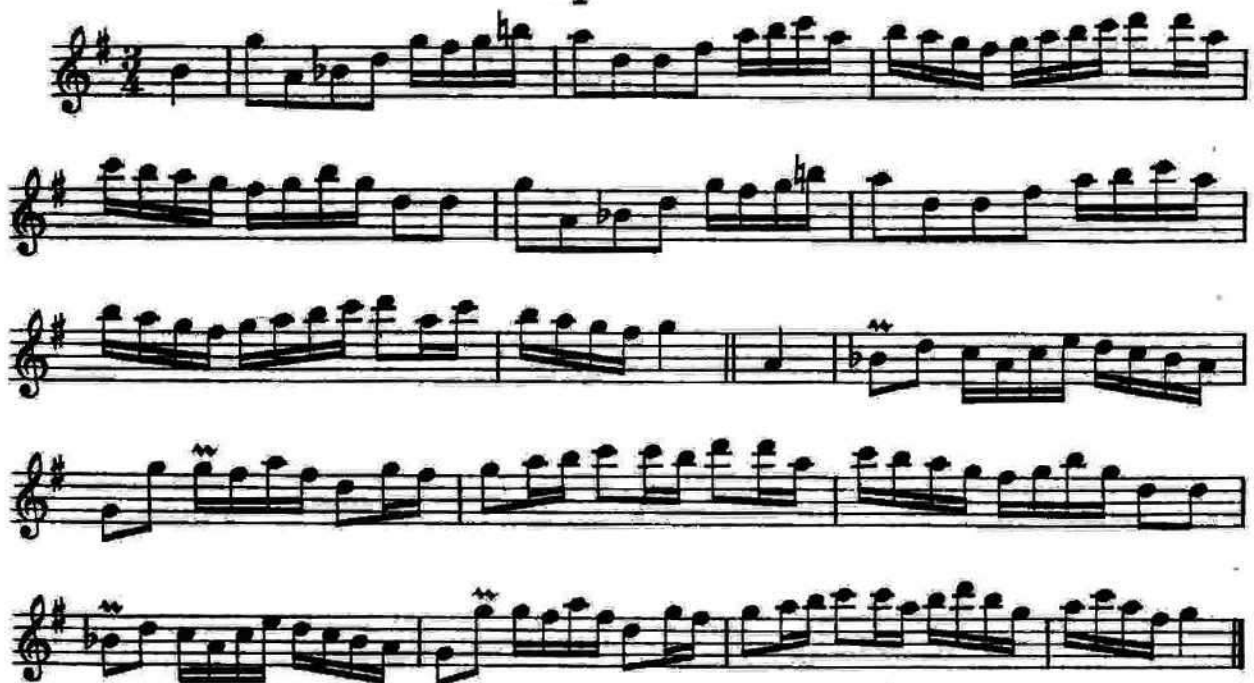

Uppmuntran vid drev

Här nedan kommer en Byss-Calle polska som inte är så vanlig. Den kallas "Sparven".
 "Sparvpolskor" finns i Nils Anderssons låtsamlingar från Dalarna och i K P Lefflers samlingar från Ångermanland, men någon likhet med dessa och "Byss-Calles" polska förefinnes icke.
 Saxat ur Uppländsk Folkmusik, UPPLANDS NATIONS SAMLINGAR av Ruben Liljefors.

Sparven.

KALLELSE TILL EXTRA ÅRSMÖTE TORSDAGEN 11 NOVEMBER 1993

- Tid: Klockan 19⁰⁰
- Plats: Hartwickska huset, Stagneliussalen, S:t Paulsgatan 39, Södermalm, Stockholm. T-bana till Mariatorget, uppgång Torkel Knutssonsgatan.
- Dagordning: 1. Mötets öppnande
 2. Frågan om mötets behöriga utlysning
 3. Val av mötesordförande
 4. Val av mötessekreterare
 5. Val av 2 st. justeringsmän
 6. Kompletteringsval av styrelse/suppleanter
 7. Inkomna motioner
 8. Föreningens kommande uppbyggnad och verksamhet
 9. Beslut om 1994 års medlemsavgifter
 10. Förslag till stadgeändring
 11. Julfesten
 12. Övrigt
 13. Avslut

De som önskar ta del av den inlämnade stadgeändringsmotionen före det extra årsmötet kan kontakta Christer Kvarne, tel. arb. 08-789 82 13, bost. 08-641 25 12 eller 08-540 280 46.

STYRELSEN

Till: Föreningen Nyckelharpan
 c/o Christer Kvarne
 Götgatan 107A
 116 62 Stockholm

Motion

Efter att ha tagit del av föreningens stadgar tycker jag att dessa borde förtydligas och ändras på vissa punkter och har därför utarbetat ett förslag som jag hemställer om behandling av på kommande för- eningsmöte.

Förslaget är utformat så att de gamla stadgarnas paragrafnr. och text omedelbart följs av mitt förslag till åtgärd eller ny text. Siffror inom parentes avser de nya paragrafnumren. I de fall en paragraf är struken återkommer texten i annan paragraf.

Hälsningar

Kjell Johansson

FÖRENINGEN NYCKELHARPAN

Stadgar

1. Andamål Den ideella föreningen "Nyckelharpan" har till ändamål att främja nyckelharpsspel och nyckelharpsintresse samt ge ökad spridning åt nyckelharpspelets musiktraditioner.
1. Förslag Den ideella föreningen "Nyckelharpan" är en politiskt och religiöst obunden förening med syfte att främja nyckelharpsspelet och dess musiktraditioner samt det allmänna intresset för instrumentet.
2. Årsavgift Medlemmar erlägger medlemsavgift enligt årsmötets beslut. Medlemsår räknas januari - december.
2. Förslag Medlemskap kan vinnas av envar som accepterar föreningens stadgar, och Medlemskap som erlagt gällande årsavgift. Två typer av medlemskap skall finnas: A-medlem som erhåller medlemstidningen och samtliga övriga utskick, B-medlem som enbart erhåller medlemstidningen. Ändring från B till A-status sker genom inbetalning av mellanskillnaden i årsavgift. Återbetalning av årsavgifter kan ej ske. Medlem som trots sedvanlig påminnelse ej erlagt årsavgift anses därmed ha begärt sitt utträde ur föreningen.
- Verksamhetsår (3.) Föreningens verksamhets- och räkenskapsår skall motsvara kalenderår. Styrelsen ansvarar för verksamheten från årsmöte till årsmöte.
3. Styrelse Styrelsen, som har sitt säte i Stockholm, skall bestå av fem ordinarie ledamöter: ordförande, sekreterare, kassör samt två ledamöter. Mandattiden är två år. Ordförande och sekreterare väljs ojämna år, kassör och övriga ledamöter jämna år. Utöver dessa väljs två st styrelsesuppleanter, två st revisorer samt revisionsuppleanter; alla med ett års mandattid. Styrelsen äger i alla avseenden företräda föreningen och handha dess ärenden.
3. Förslag (4.) Styrelsen, som har sitt säte i Stockholm, skall bestå av fem ordinarie ledamöter: ordförande, sekreterare, kassör samt två ledamöter. Mandattiden är två år. Ordförande och sekreterare väljs ojämna år, kassör och övriga ledamöter jämna år. Utöver dessa väljs två st styrelsesuppleanter, två st revisorer samt revisionsuppleanter; alla med ett års mandattid. Styrelsen skall och äger rätt att i alla avseenden handha föreningens ärenden. Bokföring skall ske enligt god revisionssed och medlemsförteckningen underhållas kontinuerligt. Styrelsen är beslutsmässig när minst fyra (4) ledamöter är närvarande. Omröstning skall ske öppet. Vid lika röstetal har ordföranden utslageröst. Föreningens bank- och postgirokonton tecknas av ordföranden eller kassören var för sig. Styrelsen äger rätt att till sig adjungera medlemmar för uppdrag som t.ex. redaktör, matrikelförare, notfogde etc. såvida dessa ej utses av årsmötet.
4. Allganden Styrelsen skall till årsmötet inlämna förslag samt i mån av behov:
själv besluta i föreningens ärenden
övervaka beslutens verkställande
övervaka stadgarnas efterlevnad
kalla till årsmöte senast 14 dgr före fastställt datum
- 4 Förslag Punkten ströks

5. Funktionärer Ordföranden kallar och leder styrelsen samt föreningens möten. Sekreteraren för protokoll och matrikel över medlemmarna, förvarar föreningens handlingar, upprättar förslag till årsberättelse samt ombesörjer all korrespondens.
5. Förslag Punkten strykes.
6. Röstning Varje medlem äger en röst. Röstningen sker öppet om ej annat påyrkas.
6. Förslag
Rösträtt
o beslut
(5.) Medlems rätt att besluta i föreningens angelägenheter utövas på års- eller föreningsmöte varvid varje medlem äger en röst. Beslut kan enbart fattas i frågor som delgivits medlemmarna i kallelsen till mötet.
Röstning kan ej ske genom ombud eller annan korrespondens utom vad paragraf 11.
Beslut tages medelst öppen omröstning såvida inte sluten dito har begärts.
Vid lika röstetal i öppen omröstning har mötesordföranden utslagsröst och vid sluten omröstning lotten.
7. Årsmöte Årsmötets dagordning skall upptaga följande ärenden:
Val av ordförande, sekreterare för mötet
samt 2 justeringsmän
årsmötets behöriga utlysning
styrelsens, kassörens och revisorernas
årsberättelse
beslut om eventuella styrelsearvoden
val av styrelse och övriga funktionärer
tillsättande av valnämnd
årsavgiftens storlek
eventuella motioner.
- Förslag Utöver årsmöte, som hålles under februari månad, kan styrelsen kalla Förenings till föreningsmöte när detta anses påkallat. Kallelse till mötet skall möten vara medlemmarna till handa senast 14 dgr före mötet.
(6.) Kallelse skall innehålla uppgifter om tid och plats för mötet, dagordning samt huvudsakliga innehållet i motioner och propositioner. När det gäller årsmöte skall årsredovisningen också medtagas.
- (7.) Förslag Vid föreningsmöte (årsmöte) förekommande ärenden:
1 Mötets öppnande
2 Val av ordförande och sekreterare för mötet
3 Fastställande av röstlängd
4 Fastställande av fortsatt dagordning
5 Fråga om mötet utlysts enligt stadgarna
6 Val av justeringsmän att jämte ordföranden justera protokollet
(7) Styrelsens verksamhetsberättelse med resultat- och balansräkning för det gångna verksamhetsåret samt budget för det nya.
(8) Revisionsberättelse samt fråga om ansvarsfrihet för styrelsen för den tid revisionen avser.
(9) Fastställande av kommande års medlemsavgift
(10) Val av styrelse, revisorer, funktionärer och valberedning
11 Motioner och propositioner
12 Övriga frågor
- (8.) Interimsstyrelse. Om angivna fem styrelseposter ej kan besättas utses minst två personer, med rätt att teckna föreningen, att fullgöra tidigare ingångna avtal och att, om beslut om upplösning ej föreligger, kalla till nytt föreningsmöte. Några övriga beslut får ej fattas.
Föreligger beslut om upplösning äger man rätt att besluta om vilken organisation som skall övertaga tillgångarna och verkställa överförandet av medlen

8. Nya Motioner Motioner om förslag till stadgeändringar skall skriftligen vara styrelsen till handa senast två(2) månader före årsmötet.
- (9.) Förslag Motioner om stadgeändringar eller andra ärenden skall skriftligen delges styrelsen senast två månader före års- eller föreningsmöte.
9. Stadgeändringar Ändringar av stadgarna kan endast fattas av två(2) på varandra följande möten, varav ett är årsmöte.
- (10) förslag Beslut om ändring av dessa stadgar skall fattas av två på varandra följande föreningsmöten, varav minst ett årsmöte.
10. Upplösning Föreningen kan ej upplösas om minst fem(5) medlemmar önska upprätthålla dess verksamhet. Om upplösning sker, skall tillgångarna skänkas till någon musikverksamhet inom sverige.
- (11.)Förslag Föreningen kan ej upplösas om minst tio(10) medlemmar önskar upprätthålla dess verksamhet och är beredda att besätta styrelseposterna. Om upplösning sker, skall anges att föreningens tillgångar skall överlätas till en välrenommerad sedan länge etablerad organisation verkande inom folkmusiksverige.